

SÚHRN SLOVENSKEJ GRAMATIKY

Z HLÁSKOSLOVIA A PRAVOPISU PÍSANIE SAMOHLÁSKOV A DVOJHLÁSKOV

PÍSANIE SAMOHLÁSKOV I/IÍ VÝ

1. Po mäkkých spoluhláskach **d, f, ň, í, ě, dž, š, ž, c, dz, j** v koreni domácich slov a ich odvodení píšeme mäkké **i/ií**: divadlo, ticho, cibula, cítiť, medzi, čin, široko, žila, ticho, lipa, nízko, odlišť. **Poznámka:** Mäkké **d, f, ň, í, ě, dž, š, ž, c, dz, j** v skupinách **di, ti, ni, li, de, te, ne, le** píšeme bez mäkčeňa. Po tvrdých spoluhláskach mäkké **i/ií** píšeme vo zvukomalebých slovách: tik-tak, tikot, tikaf, hijo, hikaf, hihi, chichi, chichotaf sa, chichot, kikrikaf, dínom-dánom.

I/Ií píšeme v mnohých zdomených cudzích slovách: diktát, disk, dirigent, tiger, titul, partizán, tím, tiket, nirvána (predchádzajúca spoluhláska sa v nich vyslovuje tvrdo), citrón, cirkus, kino, kiosk, kilogram, liter, gitara, história, richtár, sirup, vitamín, vizitka a pod.

2. Po tvrdých spoluhláskach **d, t, n, l; k, g, h, ch** v koreni domácich slov a ich odvodení píšeme tvrdé **y/yý**:

po **d**: vtedy, dýchať, dýka, dymí sa, dyňa, vладыka;
po **t**: ty, tyč, týkať sa, stýkať sa, tylo, štýri, motyka, motýľ, rozptyľiť, predtým;
po **l**: lyko, lysý, lýtko, lýža, lýžica, blyskáť sa, mlyn, oplyvať, plyn, plynúť, plyš, plytky, slychať, vplyvať, vlys, vlyzkať, zlyhať;

po **k**: kydať, kýchať, kyj, kynožif, kypný, kysnúť, kyslý, kytica, kývať.
po **g**: burgýňa, gýč, gyps;
po **h**: hyd, hyť, hýriť, hyzdiť, hynúť, hýbať;
po **ch**: chybiť, chybať, pochybovať, chýliť sa, chýr, chytif, chytrý, chyža;

Y/yý píšeme v mnohých slovách cudzieho pôvodu, napr. dynamo, dynastia, týfus, tyran, nylon, lýceum, lyrika, gymnázium, cylinder, bicykel.

3. Po obojakých spoluhláskach **b, m, p, r, s, v, z** píšeme v koreni domácich slov zväčša mäkké **i/ií**. Tvrde **y/yý** po obojakých spoluhláskach píšeme vo vybraných slovách a v slovách od nich odvodených: **Pomôcka:** Brat **má** pri robote svoje vlastné zvyky.

po **b**: by, býlina, bystrý, byť (som, si), obyčaj, býk, byvol, kobyla, Bytča;
po **m**: my, mykať sa, myľiť sa, myslieť, myť, šmykať sa, myš, myto, hmyriť sa, hmyz, žmykať, mys;
po **p**: pyšný, pýtať sa, pýr, pysk, ptyliak, kopyto, pykať;

po **r**: ryba, rychlý, rys, ryf, hryzť, kryť, strýc, ryža, bryndza, ryha, ryk, rýdži, rýpať, rysavý, rytier, brýzgať, kryha, koryto, prýšťať, trysk, vytrysknúť, trýzniť, rým, Torysa;

po **s**: syn, syr, sýty, sypať, sýcať, sýkorka, syseľ, vysychať, sychravý;

po **v**: vy/vý- (predpona), vysoký, zvyk, vy (vykanie), vydra, vyhňa, výr (sova), výskať, vyžia, výf – zavýjať (o psovi, vikovi);
po **z**: jazyk, nazývať.

Slová, ktoré podobne znejú, ale majú odlišný význam i pravopis

y/yý	i/ií
by (podmieňovacia častica, spojka)	bi (rozkazovací spôsob od biť)
bydlo (bydlisko)	bidlo (žrdka, palica)
byť (som, si, je ...)	biť (bijem, biješ)
dobyť (hrad, uhlie)	dobíť (doraziť, domlátiť)
my (všetci)	mi (mne)
pysk (ústa zvierat)	pisk (hvizd)
tykať (vravieť ty)	tíkať (robiť tik-tak)
typ (druh, vzor)	tip, tipovať (hádať)
výr (sova)	vír (vodná, vzdušná krúťava)
výf, zavýjať (o psích, vlích zvukoch)	viť, zavíjať (nedok. k zaviniť, zamotať)
kryštál (kryštalografický útvar)	krištál (priesvitná odroda kremeňa)
mily (pletie)	mily (ľúby)
mýlka (omyl)	Milka (zdrobnené Mila)
dopyť (po tovare)	dopiť (vypíť do dna)
príkriť sa (zakryť sa)	príkriť sa (protivíť sa)
vydať, vydávať (nariadenie; dcéru)	vidaf, vidávať (časťo vidieť)
nazývať sa (menovať sa)	nazívať sa (mnoho zivaf ústami)

Rytmické krátenie

Spisovná slovenčina sa vyhýba dvom dlhým slabikám za sebou. Dlhé slabiky sú slabiky s dlhými samohláskami, s dvojhĺbkami a s dlhými **r, í**. Ak by mali nasledovať dlhé slabiky tesne za sebou, druhá z nich sa obyčajne skraca. Rytmické krátenie nastáva:

- Pri skloňovaní podstatných mien:
 - v 3. a 6. páde mn. č. ženských podstatných mien: vodám, vodách, ale vládám, vládash, uliciam, uliciach, ale prácam, prácach;
 - v 1., 3., 4. a 6. páde mn. č. stredných podstatných mien: mestá, mestám, mestách, ale miesta, miestam, miestach, plecía, pleciám, pleciach, ale plúca, plúcam, plúcah;
 - v 2. páde mn. č. sa po predchádzajúcej dlhej slabike nepredžuje posledná slabika ženských a stredných podstatných mien: povier, ohrád, mien... ale záster, záhrad, zámen.
- Pri skloňovaní prídavných mien vzorov pekny, cudzi a iných slovných druhov, ktoré sa skloňujú podľa vzorov pekny, cudzi:
 - krutý, krutá, kruté – krutého, ale ľúty, ľúta, ľúte – ľúteho,
 - cudzi, cudzia, cudzie – cudzieho, ale rýdzi, rýdza, rýdže – rýdžeho,
 - treťi, tretia, tretie – tretieho, ale tisici, tisica, tisíce – tisíceho.
- V slovesných tvaroch:
 - v prítomnom čase: chovám, chováš, chová, ale dávam, dávaš, dáva,
 - v 3. os. množného čísla: plačú, režu, češú, ale skáču, lížu, pišu, vládnú;
 - v príponách určitých tvarov, prechodníka a prítomného činného pričastia sloviess viacerých vzorov: chladnúť – chladnúť – chladnúť – chladnúci, ale vládnúť – vládnúť – vládnúť – vládnuci češú – češú – češúci, ale viažuť – viažuť – viažući;
 - v tvaroch opakovacích sloviess -ávať: volávať – volávam – voláva, ale pisávať – písavam – písava.
- V 2. p. mn. č. podstatných mien vzoru žena a mesto sa po dlhej slabike vkladá krátka samohláska -o-: úradníčka – úradníčok, lekárka, pacientka; svetielko – svetielko, okienok oproti vkladnej samohl. -ie- po krátkej slabike: matka – matiek, učiteľka, herečiek; očko – očiek, kbielik, 5. V zdobeninách utvorených príponou -ko: vlákno – vláknenko, číslo – číselko oproti svetlo – svetielko, okno – okienko.
- Pri tvorení podstatných a prídavných mien po predchádzajúcej dlhej slabike nastupujú krátke prípony -ník, -ík, -iček, -ičtvo, -ak, -ar, -areň, -ny, -sky, -cky, -ansky: vrátnik, strážnik, papiernictvo, piatať, bábkar, pamiatkar, mliekareň, mliečny, taliansky, roľnícky.

Výnimky z rytmickej krátenia

- V príponách podstatných mien stredného rodu na -ie, ktoré sa skloňujú podľa vzoru vysvedčenie: prútie, prúťia, prúti, prútiť; prítmie, prítmia, prítmiu, prítmi...;
- V príponách zvieracích prívlastňovacích prídavných mien vzoru pávi: pávi, pávia, pávie – pávieho; netopierí, netopieria, netopierie – netopierieho; krokodilí, krokodilia, krokodilie – krokodilieho... Pri zvieracích podstatných menách na -ik, -ák však existujú dvojtvary: vták – vtáci/vtači, resp. len podoby s krátkou príponou: chrobák – chrobáci, slimák – slimáci, kamzík – kamziči, stehlik – stehliči.
- V tvaroch sloviess vzoru rozumieť: zmúdiť, zmúdiem, zmúdiere, zmúdieme.
- V odvovodzovacej prípone opakovacích sloviess zakončených na -ievať: sudievať, tvánevať sa.
- V obojakej prípone 3. os. mn. č. v prípone prechodníka a v prípone prítomného činného pričastia vzoru robiť: súdia, súdica, súdiaci.

6. V pádovej prípone -i 2. p. mn. č. čísla podstatných mien ženského rodu: hradza – hradzi, báseň – básni, piesni, strojári, tlačári.

7. V tvaroch 2. p. mn. č. čísla podstatných mien vzorov žena, ulica, mesto s vkladnou dvojhĺbkou -ie-: výhra – výhier, hospodárstvo – hospodárstiev, cigánstvo – cigánstiev. (V tejto skupine slov pri podstatných menách, kde sa -ie- vkladá pred spoluhlásky **m, n, l, r, v**, existujú dvojtvary: výhra – výher/vyhier, výzva – výzev/výziev, krídlo – krídel/kridiel, vlákno – vláken/vláken).

8. V príponách -iar, -iareň: bieliareň, triediareň.

9. V tvaroch neurčitých zámen s časticou **nie-**: niekto – niekým, niečím, niečí, niečia, niečieho, niečích.

10. V slovách s predponami **ná-, zá-, sú-**: námetka, nátiarka, zásielka, súciastka.

TVAROSLOVIE MORFOLOGIA

Morfológia sa zaoberá ohybnými slovnými druhmi, ich skloňovaním (podstatné mená, prídavné mená, zámená, číslovky) a časovaním (slovesá) a neohybnými slovnými druhmi (príslovky, predložky, spojky, častice, citoslovčia).

PODSTATNÉ MENÁ SUBSTANTÍVA

Pomenujú osoby, zvieratá, veci ako **konkrétne** a samostatne existujúce javy (učiteľ, pes, dom, rieka) a vlastnosti, činnosti, stavy ako **abstraktné** existujúce javy (múdrost, chodza, choroba). Určujeme pri nich rod, pád, číslo – príslušnosť k jednotlivým skloňovacím vzorom sa riadi podľa rodu (v mužskom rode aj podľa životnosti a neživotnosti) a podľa zakončenia v 1. páde jednotného čísla. Rod je pri živých osobách prirodzený (mužský, ženský, stredný). Pádov je sedem (1. – 7. p.) – tvar 5. pádu sa spravidla rovná 1. pádu, inak sa v spisovnom jazyku vyskytuje len v slovách z rodinného a domáceho okruhu (synku, bratku, chlapče, švagre, priateľ, človeče), z náboženského okruhu (Bože, Otče, Pane) a pri slovách majstre a pane, ak stoja samostatne. Číslo je jednotné a množné (j. č., mn. č.). **Pomnožé** podst. mená majú len tvar množného čísla, ale označujú jednu vec (nožička, hodiny). **Hromadné** majú len tvar jedn. čísla, ale označujú väčší počet (kolektív: žiactvo, ľudstvo; hromadu: listie, haluzina). **Látkové** označujú látku bez ohľadu na jej jednotlivé zložky a množstvo (múka, voda, piesok). **Všeobecne** podst. mená (človek, zvierat, dom) sa v množ. začiatočným písmenom, **vlastné** podst. mená (Bratislava, Peter, Tatry, kino Hviezda) sa píšú s veľkým začiat. písmenom.

MUŽSKÝ ROD (maskulínium)

ŽIVOTNÉ			NEŽIVOTNÉ		
chlap	hrdina	dub	stroj		
j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.
1. chlap	chlapí	dedo	dedovia	hrdina	hrdinovia
2. chlapa	chlapov	deda	dedov	hrdinu	hrdinov
3. chlapovi	chlapom	dedovi	dedom	hrdinovi	hrdinom
4. chlapa	chlapov	deda	dedov	hrdinu	hrdinov
6. chlapovi	chlapoch	dedovi	dedoch	hrdinovi	hrdinoch
7. chlapom	chlapmi	dedom	dedami	hrdinom	hrdinami

2. p. j. č. najmä neživotných vzorov má variant **-u** (smädu, octu, hmyzu, riadu).
3. a 6. p. j. č. životných podst. mien má pravidelnú príponu **-ovi**. Príponu **-u** majú len slová ako duch, boh, čert a človek. Neživotné podstatné mená majú v 6. p. príponu **-u**, ak sa končia na **h, ch, g, k**: na prahu, na gongu, v krku. Po ostatných tvrdých spoluhláskach je prípona **-e**, po mäkkých spoluhláskach je prípona **-i** (v koči, o noži, v raji). Príponu **-i** majú aj niektoré domáce a cudzie slová zakončené na **-r, -r** (v hoteli, v tuneli, na bicykli, v motári, po požiari, na klavíri).

1. p. mn. č. má pri vzore chlap variantné prípony (**-ia** – susedia; **-ovia** – pedagógovia, synovia) a aj dvojtvary (ekonomí/ekonomovia); vzor hrdina má variant **-i** iba pri cudzích slovách na **-ta** (banditi, helóti); slová na **-ca** majú základnú príponu **-ovia** (obrancovia, dôchodcovia).

2. p. mn. č. má pravidelnú príponu **-ov**, niektoré pomnožné miestne mená majú tvar bez prípony (Kraľovany – Kraľovian, Piešťany – Piešťan, Vlachy – Vlách).

4. p. mn. č. životných podstatných mien sa vždy zhoduje s 2. p.

7. p. mn. č. má pri vzore chlap variant **-ami** (ekonomami, ujami, géniami, hosťami, poslancami, lotrami), pri vzore hrdina variant **-mi** (husitmi, helótmí).

Osobitné postavenie majú **zvieracie** podstatné mená: v j. č. sa skloňujú podľa vzoru chlap, v mn. č. sa podľa vzoru chlap skloňujú iba vlastné mená zvierat (Zahrajovia) a vlastné aj všeobecné zvieracie mená zakončené na **-o** (macovia, Dunčovia). Ostatné zvieracie maskulina sa v mn. č. skloňujú podľa vzoru dub alebo stroj (príslušnosť určuje tvrdé alebo mäkké zakončenie základu). Slová pes, vik, vták majú v 1. a 4. p. mn. č. životné aj neživotné tvary (mladi psi/mladé psy, mladých psov/mladé psy; vici/vky, vtáci/vtáky).

ŽENSKÝ ROD (femininum)

žena	ulica	diaľ	kosť	gazdiná	
j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.
1. žena	ženy	ulica	ulice	diaľ	dľane
2. ženy	žien	ulice	ulic	dľane	dľani
3. žená	ženám	ulici	uliciam	dľani	dľaniam
4. ženu	ženy	ulicu	ulice	diaľ	dľane
6. žená	ženách	ulici	uliciach	dľani	dľaniam
7. ženou	ženami	ulicou	ulicami	dľanou	dľaniami

Vzor žena: ženské mená, ktoré majú pred **-a** tvrdú alebo obojakú spoluhlásku; vzor ulica: ženské mená, ktoré majú pred **-a** mäkkú spoluhlásku. Podľa vzoru diaľ a kosť sa skloňujú feminina zakončené v 1. p. j. č. na spoluhlásku; v 2. p. j. č., v 1. a 4. p. mn. č. má vzor diaľ príponu **-e** a vzor kosť príponu **-i**.

2. p. mn. č. vzoru žena a niektorých podstatných mien vzoru ulica je bez prípony, pričom sa predžuje samohláska v kmeni slova alebo sa do kmeňa vkladá ďalšia hláska (lampa – lámp, fláša – fliaš, páta – piat, cesta – ciest, stopa – stóp, srna – srni; volba – volieb, teha – tehál/tehiel, čipka – čipiek/čipók).

V 3. a 6. p. mn. č. sa koncovky **-ám, -iam a -ách, -iach** krátia po predchádzajúcej dlžke: brázdam, prácam; brázdash, prácach a po spoluhláske -j: kolajam, kolajach.

STREDNÝ ROD (neutrum)

mesto	srdce	vysvedčenie	dievča				
j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.				
1. mesto	mestá	srdce	srdcia	vysvedčenie	vysvedčenia	dievča	dievčatá/-ence
2. mesta	miest	srdca	srdc	vysvedčenia	vysvedčeni	dievčata	dievčat/-eniec
3. mestu	mestám	srdcu	srdciam	vysvedčeniu	vysvedčeniam	dievčatu	dievčatám/-encom
4. mesto	mestá	srdce	srdcia	vysvedčenie	vysvedčenia	dievča	dievčatá/-ence
6. mesto	mestách	srđci	srđciach	vysvedčeni	vysvedčeniam	dievčati	dievčatách/-encoch
7. mestom	mestami	srđcom	srđcami	vysvedčenim	vysvedčeniam	dievčaťom	dievčatami/-encami

6. p. j. č. vzoru mesto má variantnú príponu **-u** vtedy, ak sa základ neutra končí: a) na samohlásku: múze-um – v múzeu, kaka-o – v kaku; b) na spoluhlásky **-g, -k, -ch, -h**: v tangu, v blahu, na Slovensku. Slová vnútro a nebo majú príponu **-i**.

2. p. mn. č. má pri vzoroch mesto a srdce variantnú príponu **-i** (štúdií, videí, morí).

Pri vzore vysvedčenie sú všetky pádové prípony dlhé, neskracujú sa ani v 7. p. mn. č.: vysvedčeniami, znameniami, ani v iných pádoch po dlhej predchádzajúcej slabike: v prúti, listim, trním. Vzor dievča má v množnom čísle dvojaké tvary: **-atá a -ence**. Slovo dieťa sa v množnom čísle skloňuje takto: deti, detí, deťom, detí, o deťoch, s deťmi.

PRÍDAVNÉ MENÁ ADJEKTÍVA

Pomenujú vlastnosti osôb, zvierat, vecí a javov. Členia sa na **akostné** (mladý, svieži), **vzťahové** (stolový, mestský), **živočišne/druhovú** (liščí, trpasličí) a **individuálne/osobné** **prívlastňovacie** (bratov, sestrin). Určujeme pri nich rod, číslo, pád. Akostné prídavné mená možno stupňovať. Ku skloňovaniu vzorom sa zaraďujú podľa tvrdosti/mäkkosti zakončenia (vzor **pekný – cudzí**) a odvodzovacích typov (**otcov, matkín, pávi**).

Podľa vzoru **pekný** sa skloňujú prídavné mená a slová adjektívneho rázu tvrdo zakončené: mestský, skalný, milý, vysoký; ženské priezviská: Urbanová; miestne mená: Široké; spodstatné prídavné mená: chorý; trpné prídavné: volaný; radové číslovky: prvý, druhý; niektoré zamená: taký. Podľa vzoru **cudzí** sa skloňujú mäkko zakončené prídavné mená: rýdzy, súci, skladací; 2. a 3. stupeň prídavných mien: milší, najmilší; činné prídavné: čistiaci, vybehnuší; jednotlivé radové číslovky: tretí, tisíci. Pri vzoroch **pekný, cudzí** platí rytmický zákon – po predchádzajúcej dlhej slabike sa prípony skracujú: krásny, krásneho, krásnemu; svieži, sviežeho, sviežemu.

	muž. rod	žen. rod	str. rod	muž. rod	žen. str.	str. rod
j.č.	pekný	pekná	pekné	cudzí	cudzía	cudzie
1.	pekný	pekná	pekné	cudzí	cudzía	cudzie
2.	pekného	peknéj	pekného	cudzieho	cudzej	cudzieho
3.	peknému	peknéj	peknému	cudzíemu	cudzej	cudzíemu
4.	pekného živ.	peknú	pekné	cudzieho živ.	cudziu	cudzie
	pekný neživ.			cudzí neživ.		
6.	peknom	peknéj	peknom	cudzom	cudzej	cudzom
7.	pekným	peknou	pekným	cudzím	cudzou	cudzím
mn.č.	pekní	pekné	pekné	cudzí	cudzíe	cudzíe
1.	pekní	pekné	pekné	cudzí	cudzíe	cudzíe
2.	pekných	pekných	pekných	cudzích	cudzích	cudzích
3.	pekným	pekným	pekným	cudzím	cudzím	cudzím
4.	pekných živ.	pekné	pekné	cudzích živ.	cudzíe	cudzíe
	pekné neživ.			cudzíe neživ.		
6.	pekných	pekných	pekných	cudzích	cudzích	cudzích
7.	peknými	peknými	peknými	cudzími	cudzími	cudzími

OSOBNÉ PRIVLASTŇOVACIE PRÍDAVNÉ MENÁ

	mužský rod	ženský rod	stredný rod
j.č.	otcov	otcova	otcovo
1.	otcov	otcova	otcovo
2.	otcovho	otcových	otcovho
3.	otcovmu	otcovým	otcovým
4.	otcovho živ.	otcových živ.	otcovho
	otcov neživ.	otcové neživ.	otcové
6.	otcovom	otcových	otcovom
7.	otcovým	otcovými	otcovými

Porovnaj dvojice prídavných mien: otcov (obraz) – otcovský (dom; vzťah); sestrina (izba) – sesterská (láska); koňov (pohľad) – kónský (dupot); štúrov (otec; prejav) – štúrovský (jazyk; pravopis).

ŽIVOČIŠNE (DRUHOVÉ) PRÍDAVNÉ MENÁ

	mužský rod	ženský rod	stredný rod
j.č.	pávi	pávia	pávie
1.	pávi	pávia	pávie
2.	pávieho	páviach	pávieho
3.	páviemu	páviach	páviemu
4.	pávi	páviach živ.	pávie
		pávie neživ.	
6.	pávom	páviach	pávom
7.	pávim	páviach	pávom

V 6. a 7. p. j. č. treba dbať na zachovávanie mäkkosti **d', t', ň, ň'**: o hadom, krčom, včelom, kobylom; s hadim, včelím, kobylím; hadou, včelou, kobylou. Mieru platnosti rytmického krátenia pri živočišných prídavných menách pozri v časti o výnimkách z rytmického krátenia. Porovnaj dvojice prídavných mien: mačacie (mňaučanie; stopy; pohľady) – mačkinô (mňaučanie; jedlo); vĺčia (nora; kožušina; svorka) – vĺkova (korist); trpasličia (rastlina) – trpaslíkov (domček).

STUPŇOVANIE PRÍDAVNÝCH MIEN

Služi pri akostných prídavných menách na vyjadrovanie **miery vlastnosti**. Druhý stupeň prídavných mien (komparatív) sa tvorí od základného, prvého stupňa príponami **-ší, -ejší**: drahý – drahší, mladý – mladší, smelší, bohatší; čistý – čistejší, cudzejší, hustejší, teplejší.

Tretí stupeň (superlatív) sa tvorí z druhého predponou **naj-**: najdlhší, najteplejší, najšťastnejší. Nepravideľne sa stupňujú prídavné mená: veľký – väčší – najväčší, malý – menší – najmenší, dobrý – lepší – najlepší, zlý – horší – najhorší, pekný – krajší – najkrajší.

Na tvorenie **zložených tvarov** komparatívu a superlatívu sa využívajú príslovky **väčšími/viac, najväčšími/najviac**: príťažlivý – väčšími príťažlivý – najväčšími príťažlivý.

ZÁMENÁ PRONOMINÁ

Slová so všeobecným významom, ktoré javy (osoby, veci, vlastnosti, okolnosti) nepomenujú, ale na ne ukazujú alebo odkazujú v texte. Zastupujú podstatné mená, prídavné mená, číslovky a príslovky. Členia sa na **osobné základné** (ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony), **osobné prívlastňovacie** (môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich), **zvrtné** (základné: seba, sa; prívlastňovacie: svoj), **ukazovacie** (ten, tá, to, tento, táto, toto, tamten, taký ...), **vzťažné** (kto, čo, aký, ktorý, či, kolký ...), **opytovacie** (kto? čo? aký? ktorý? kolký? ...), **vymedzovacie** (ten istý, iný, všetok, každý, nikto, nič, ničí, sám, samý ...), **neurčité** (niekto, dakto, ktosi, niečo, dačo, čosi, dajaký, nejaký, niektorý, hocikto, hocijaký ...). Určujeme pri nich rod (len pri rodových: on, ona, ono...), pád (len pri tých, ktoré sa skloňujú), číslo. Majú vlastné alebo adjektívne skloňovanie.

OSOBNÉ ZÁMENÁ: ja, ty, my, vy a zvrtné sa

	Jednotné číslo			Množné číslo	
	1. osoba	2. osoba	zvrtné	1. osoba	2. osoba
1.	ja	ty		my	vy
2.	mňa, ma	teba, ň	seba	nás	vás
3.	mne, mi	tebe, ti	sebe, si	nám	vám
4.	mňa, ma	teba, ň	seba, sa	nás	vás
6.	mne	tebe	sebe	nás	vás
7.	mnou	tebou	sebou	nami	вами

Porovnaj pravopis vyjadrení: My sme už skončili. – Napiš mi. Ty si to nemyslíš? – Nič sa ti nechce. **Dlhšie tvary** zámen **ja, ty** (mňa, teba, mne, tebe) sa používajú po predložke, v dôraze a vo viacnásobnom člene (Na teba sa dá spoľahnúť.). **Kratšie tvary** (ma, mi, ň, ta, ti) sa používajú bez predložky a bez dôraza, nestávajú na začiatku vety (Kedy ň uvidím?).

Zámená on, ona, ono

mužský rod		ženský rod		stredný rod	
j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.
1. on	oni živ.	ona	ony	ono	ony
	ony neživ.				
2. jeho, ho, do neho, doňho, doň	ich, o nich	jej, od nej	ich, do nich	jeho, ho, do neho, ich, do nich	doňho, doň
3. jemu, mu, k nemu	im, k nim	jej, k nej	im, k nim	jemu, mu, k nemu im, k nim	
4. jeho, ho, za neho, zaňho, za ň, oň, o nich, o neho, o ne	ich, za nich živ.	ju, za ňu	ich, za ne	ho, zaň	ich, za ne
	ich, za ne neživ.				
6. ňom	nich	nej	nich	ňom	nich
7. ňim	nimi	ňou	nimi	ňim	nimi

Dlhšie tvary zámen **on, ona, ono** (jeho, jemu) v 2., 3 a 4. páde sa používajú v dôraze a vo viacnásobnom člene. Dlhšie tvary v 4. páde (jeho, neho/ňho) môžu mať len zámená, ktoré zastupujú mužské osobné mená (Jeho sme tam nestretli.). Tvary so začiatočným **-n (-ň)** sa používajú po predložkách: do neho, doňho, doň, do nej, do nich, k nemu, k nej, k nim, o neho, oňho, oň, o ňu, o nich, o neho, o neho, o ne. **Kratšie tvary** ho, mu sa používajú ako príklony v spojení bez predložiek a bez dôraza (Povedzte mu to.).

PRÍVLASTŇOVACIE ZÁMENÁ môj, moja, moje

mužský rod		ženský rod		stredný rod	
j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.
1. môj	moji živ.	moja	moje	moje	moje
	moje neživ.				
2. môjho	mojich	mojej	mojich	môjho	mojich
3. môjmu	mojim	mojej	mojim	môjmu	mojim
4. môjho živ.	mojich živ.	moju	moje	moje	moje
	môj neživ.	moje neživ.			
6. mojom	mojich	mojej	mojich	mojom	mojich
7. mojim	mojimi	mojou	mojimi	mojim	mojimi

Podľa vzoru **môj, moja, moje** sa skloňujú osobné prívlastňovacie zámená **tvoj, váš, náš** a zvrtné prívlastňovacie zámeno **svoj**. Zvrtné prívlastňovacie zámeno **svoj** nahrádza všetky osobné prívlastňovacie zámená, keď prívlastňujeme podmetu vety: Každý má rád svoju vlasť. Povedali si svoje. Z tvarov zámena **môj** je dlhý í len v 7. p. j. č. mužského a stredného rodu (s našim otcov, za našim domom).

UKAZOVACIE ZÁMENÁ ten, tá, to

mužský rod		ženský rod		stredný rod	
j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.	j.č.	mn.č.
1. ten	tí živ.	tá	tie	to	tie
	tie neživ.				
2. toho	tých	tej	tých	toho	tých
3. tomu	tým	tej	tým	tomu	tým
4. toho živ.	tých živ.	tú	tie	to	tie
	ten neživ.	tie neživ.			
6. tom	tých	tej	tých	tom	tých
7. tým	tými	tou	tými	tým	tými

Podobne sa skloňujú zámená **tento, táto, toto, títo, tieto**; **tamten, tamtá, tamto, tamti**; **henten, hentá, hento, hentí, hentie**. Rovnaké prípony ako zámeno **to** (v jednotnom čísle) majú bezrodové zámená **kto** (koho, komu), **čo** (čoho, čomu). Ostatné ukazovacie zámená, ktoré sa začínajú na **t-**, sa skloňujú podľa vzoru **pekný** (taký, toľký) alebo sa nesklonujú (tam, tak, vtedy a iné príslovkové zámená). Zámeno **samý** sa skloňuje podľa vzoru **pekný**. Podľa vzoru **pekný** sa skloňujú aj vymedzovacie zámená **každý, iný, žiadny, nijaký, taký, istý**; zámeno **inakí** sa skloňuje podľa vzoru **cudzí**. Opytovacie zámená **aký, ktorý, kolký** a neurčité zámená od nich odvodené (nejaký, akýsi, akýkoľvek, ...) sa skloňujú podľa vzoru **pekný** (ktorý, ktorého, ktorému; akýsi, akéhosi, akémusi; akýkoľvek, akéhokľvek). Porovnaj tvary 1. p. j. a mn. č. čísla: ktorý, nejaký, dajaký, akýsi, akýkoľvek chlapec – ktorí, nejakí, dajakí, akýsi, akýkoľvek chlapi. Opytovacie zámeno **či** sa skloňuje podľa vzoru **cudzí**.

ČÍSLOVKY NUMERÁLIA

Označujú určité alebo neurčité množstvo, poradie a počet (násobok) osôb, vecí, dejov, vlastností. Patria sem ohybné aj neohybné slová (celkovo ich charakterizuje tendencia k nesklonnosti). Pri ohybných určujeme pád, rod, pri niektorých aj číslo.

ZÁKLADNÉ ČÍSLOVKY (jeden, dva, päť, stovadsať) pomenujú samostatný pojem počtu (tri a tri je šesť) alebo počet, množstvo určitých javov (tri domy, traja kamaráti, desať detí). Číslovka **jeden** má v 1. páde krátke tvary: jeden, jedna, jedno, jedni, jedny. Ostatné tvary sa zhodujú s tvarmi prídavných mien vzoru **pekný**.

Skloňovanie číslovky dva, tri, štyri

mužský rod		ženský a stredný rod	
1. dvaja, traja, štyria živ.		dvoch, troch, štyroch	dve, tri, štyri
	dva, tri, štyri neživ.	dvom, trom, štyrom	
2.			dve, tri, štyri
3.			
4. dvoch, troch, štyroch živ.			
	dva, tri, štyri neživ.		
6.		dvoch, troch, štyroch	
7.		dvoma/dvomi, troma/tromi, štyrmi	

Rovnako sa skloňujú číslovky **obidvaja** (obidva), **obidve**, **obaja** (oba), **obe**.

Skloňovanie číslovky od päť vyššie

1. päť, mužské osobné aj piati	Podľa vzoru päť sa skloňujú základné číslovky od päť do deväťdesiatdeväť . Číslovky zložené s jeden v druhej časti zloženiny sú nesklonné. Skloňuje sa iba meno počítaného predmetu (s dvadsaťjeden žiakmi).
2. piatich	
3. piatim	
4. päť, mužské osobné aj piatich	
6. (o) piatich	
7. piatimi	

Zložené číslovky obsahujúce **dva, tri, štyri, päť** atď. sú alebo nesklonné alebo sa skloňujú v obidvoch častiach. Nesklonné tvary zložených čísloviek píšeme ako jedno slovo: dvadsaťjeden, stojeeden, stovdva, skloňované tvary píšeme oddelene: dvadsaťjeden, dvadsaťjeden a pod. Vyššie zložené číslovky, pokiaľ sa vnútri nesklonujú, píšeme alebo ako jedno slovo alebo oddeľujeme tisícky a stovky, najmä pri dlhých výrazoch: dvestodvadsaťpäť, tisícpäť, tisícdeväťstoosemdesiatjeden alebo tisíc deväťstoosemdesiatjeden.

Číslovky sto, tisíc, milión, miliarda

Číslovka **sto** sa v spojení s menom počítaného predmetu nesklonuje. Skloňuje sa len podstatné meno (bez sto korún). Zložené číslovky s **-tisíc** sa skloňujú: päťtisíc chlapov, žien, slov; chlapom, ženám, slovám; chlapmi, ženami, slovami. Číslovky **sto a tisíc** sa skloňujú ako podstatné mená, keď stoja samostatne, napr. Gazduje od tisica ku stu. Číslovka **sto** sa skloňuje podľa vzoru mesto, číslovka **tisíc** sa skloňuje podľa vzoru stroj, číslovka **milión** podľa vzoru dub, **miliarda** podľa vzoru žena.

PODIELOVÉ ČÍSLOVKY sú iba tvarom základných čísloviek. Vznikajú spojením predložky **po** so základnou číslovkou v pomenovacom tvare: po dve (tri, štyri) koruny (kila), po päť korún, chlapičky sedeli po traja.

NEURČITÉ ČÍSLOVKY mnoho, veľa (viac, viacej, najviac), málo (menej, najmenej) a neurčité číslovkové zámená **koľko, dakoľko, niekoľko, hocikoľko, kolkosi, koľkokol'vek** sa obyčajne nesklonujú. Neurčité číslovky majú podobu adjektív (posledný, niekoľkoraký, mnohoraký) sa skloňujú ako prídavné mená.

SKUPINOVÉ ČÍSLOVKY dvoje (obidvoje, oboje), troje, štvoro, päťoro atď. sú nesklonné. V spojení s pomnožnými podstatnými menami sa výnimočne skloňujú číslovky dvoje, troje, napr. dvoje dvere (popri dvoje dverí), s dvojnými dverami (aj s dvoje dverami), skupinové číslovky na **-oro** ostávajú nesklonné.

RADOVÉ ČÍSLOVKY sa skloňujú ako prídavné mená: prvý, druhý, stý, tisíci, nultý. V zložených radových číslovkách od 21. do 99. jednotky nasledujú po desiatkach, obidve časti takýchto zložených čísloviek sa skloňujú a píšú osobitne: dvadsiaty prvý, dvadsiateho prvého, dvadsiatemu prvému. V zložených radových číslovkách od 101. vyššie majú stovky, tisíciky atď. nesklonnú podobu základnej číslovky. Podobu prídavných mien majú len desiatky a jednotky, napr. stopný, deväťstotridsiaty tretí.

NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY zväčša vznikajú zo základných a radových čísloviek pridaním samostatného slova **raz (razy, ráz)** alebo nesamostatného základu **-krát**: (jeden) raz, dva razy, mnoho ráz, dvakrát, päťkrát.

SLOVESÁ VERBÁ

Pomenúvajú deje, činnosti a stavy. Členia sa na **plnovýznamové** slovesá (kresliť, utekať, smiať sa, precvičovať a pod.) a **pomocné** slovesá – z nich **fázové** začať, pokračovať, prestať..., **limitné** ísť, mať a **modálne** chcieť, smieť, musieť, mať... sa v prísudku spájajú s neurčitkom plnovýznamového slovesa: začať spievať, prestať vyrušovať, chcem odísť; **sponové** slovesá byť, stať sa, ostať... sa spájajú s podstatným alebo prídavným menom: bude študentom, stala sa, ostala učiteľkou, je veselý. Porovnajte vyjadrenia s plnovýznam. a pomocnými slovesami mať, byť: Máme pekné nové auto. Malo ma poraziť. (limitné) – Máme umyť riad. (sponové); Budem vždy s tebou. – Budem šťastný. (sponové).

Pri slovesách určujeme **osobu** (1., 2., 3.), **číslo** (jednotné, množné), **čas** (prítomný, minulé, budúci), **spôsob** (oznamovací, rozkazovací, podmieňovací), **slovesný rod** (činný a trpný), **vid** (dokonavý, nedokonavý). **Slovesné tvary** členia na **určité** (dajú sa pri nich určiť slovesné gramatické kategórie) a **neurčité** (neurčitok písať, vybehnúť, prechodník písať, vybehnúť, činné prídavné prítomné píšući, češúci, bežiaci a minulé vybehnúši, trpné prídavné prítomné, česaný, vybehnúť, minúty, slovesné podstatné meno písanie, česanie, vybiehanie).

VZORY ČASOVANIA

Infinitív	Prítomný čas oznamovací spôsob	Rozkazov. spôsob	Minulý čas	Prídavné trpné
	1.os.j.č.	3.os.j.č	3.os.mn.č.	2.os.j.č.
niešť	nesiem	nesie	nesú	nesený
brať	beriem	berie	berú	(na)bratý/(na)brany
trieť	triem	trie	trú	tretý/trený
minúť	miniem	minie	minú	minutý
česať	češiem	češe	češú	česaný
padnúť	padnem	padne	padnú	padnutý
žať	žnem	žne	žnú	žatý
pracovať	pracujem	pracuje	pracujú	(s)pracovaný
biť	bijem	bije	bijú	bitý
siať	sejem	seje	sejú	siaty
robiť	robím	robí	robia	robený
vidieť	vidím	vidí	vidia	videný
držať	držím	drží	držia	držaný
volať	volám	volá	volajú	volaný
rozumieť	rozumiem	rozumie	rozumejú	rozumelý

Nepravideľne sa časujú slovesá:

byť – som – si – je – sme – ste – sú – stú – bud – bol	jesť – je – jedia – jediaci – jedz – jedol
chcieť – chce – chcú – chcúci – chci – chcel	vedieť – vie – vedia – vediaci – vedz – vedel
môcť – môže – môžu – môžu – (po)môž – mohol	dôjsť – dôjde – dôjdu – dôjdúc – dôjdi – došiel
vziať – vezme – vezmú – vezmú – vezmi – vzal	stať sa – stane sa – stanú sa – staň sa – stal sa
ísť – ide – idú – idúci – id – (chod, pod) – pôjde – išiel (šiel)	stáť – stojí – stoja – stojac – stoj – stál
prísť – príde – prídu – príduci – príde – prišiel	báť sa – bojí sa – boja sa – boj sa – bál sa
povedať – povie – povedia – povediaci – povedz – povedal	

NIETORÉ ŠPECIFIKÁ SLOVESNÝCH TVAROV

Rozkazovací spôsob sa tvorí z tej podoby prítomníkového kmeňa, ktorá je v 3.os.mn.č. oznamovacieho spôsobu: rob-ia – rob, robme, robte lež-ú – lež, ležeme, lejte drž-ia – drž, držme, držte kuj-ú – kuj, kujme, kujte

Ak sa prítomníkový kmeň končí na skupinu spoluhlások, ktorá nemôže stať na konci slova, pridáva sa k nemu samohláska **-i**, napr. zohn-ú – zohni, zohnite. Pri slovesách s kmeňom zakončeným na **-šf, -zd, -zd'** má rozkazovací spôsob pripustné dvojtvy: pustíť – pustíť/pustiť, brázdíť – brázdíť/brázdíť. Podobne aj urú/určí, nefajč'/nefajčí.

Ak je prítomníkový kmeň zakončený na **-ij, -yj**, v rozkazovacom spôsobe **-j** odpadá a prípony rozkazovacieho spôsobu sa pripínajú priamo na koreň: pij-ú – pi, pite; umyj-ú – umy, umyte. Tvrdá spoluhláska **d, t, n, l** v kmeni slova vzorov niešť, minúť, trieť sa **zmäkčuje**, napr. viesť – vedie – vedú; ved'vedte, mlieť – melie – melú; mel'melte. Dlhé kmeňové samohlásky sa v rozkazovacom spôsobe neskracujú: súdia – súd, vráťia – vráť, píšu – píš.

Neurčitok Jednoduchý neurčitý slovesný tvar, ktorý sa tvorí z neurčitkového kmeňa príponou **-ť**: pada-ť, rozumie-ť, pracova-ť. Pri vzore **niešť** majú viaceré slovesá rozmanité striedanie kmeňovej spoluhlásky: vies-ť – ved-ie – vied-ol...

Minulý čas sloviess Tvorí sa od neurčitkového kmeňa príponami v jednotnom čísle **-l, -la, -lo**; v množnom čísle vo všetkých rodoch jedinou príponou **-li**. Dlhé kmeňové **-ú** a **-ie** sa v tomto tvare kráti: min-ú-ť – min-u-l. Keď sa končí infinitívny kmeň spoluhláskou, vkladá sa v tvare mužského rodu medzi kmeň a príponu písmeno **-o**: nies-ť – nies-o-l, rás-ť – rás-t-o-l. Pri vzore padnúť sa základný tvar minulého času tvorí priamo od kmeňa: padnúť – padol – padla – padlo – padli.

Budúci čas sloviess sa tvorí dvojako:

- od nedokonavých sloviess sa tvorí z tvaru budúceho času pomocného slovesa **byť** a z neurčitku významového slovesa: budem volať, budem písať.
- pri dokonavých sloviess má tvar prítomného času význam budúceho času: skočím, vyletím, odnesiem. Tvarom prítomného času sa vyjadruje dej, ktorý sa uskutoční v budúcnosti: Zájtra sa to naučím.

Podmieňovací spôsob prítomného času je zložený určitý slovesný tvar. Tvorí sa z minulého času plnovýznamového slovesa a častice **by**: volal by som, volal by si, volal by, volali by sme, volali by ste, volali by. Používa sa na vyjadrenie deja, ktorého uskutočnenie v prítomnosti alebo budúcnosti je len možné, napr. chcel by som odísť. Okrem toho sa týmto tvarom môže vyjadriť mierny rozkaz, skromnejšie tvrdenie alebo želanie (Podal by si mi to?).

Podmieňovací spôsob minulého času Tvorí sa z podmieňovacieho spôsobu prítomného času **byť** a zo základného tvaru minulého času významového slovesa: bol by som volal, bol by si volal.

PRÍSLOVKY ADVERBIÁ

Pomenúvajú rozličné okolnosti dejov, vlastností a predmetov. Časť prísloviess možno stupňovať. Rozoznávajú sa príslovkami:

miesta: hore, dolu, ďaleko, blízko, tu, tam; pýtame sa na ne: kde, kade, kam, odkiaľ, kadiaľ, kokiaľ?;

času: teraz, hneď, zajtra, večera, dávno; pýtame sa na ne: kedy, odkedy, dokiaľ?;

spôsobu: dobre, zle, pekne, veselo, všelijako; pýtame sa na ne: ako?;

príčinu: preto, zato; pýtame sa na ne: prečo? načo?;

miery: mnoho, veľa, málo, dosť; na tieto príslovky sa pýtame: koľko?

TVORENIE Príslovky sa tvoria jednak od prídavných mien (bielo, dobiela), jednak zmeravením iných výrazov (naoko, poobede, vtom). Porovnajte vyjadrenia: Z časti múky upiekla koláče. – Text si pamätám len sčasti. V tom momente sa otvoril dvere. – Vtom sa otvorili dvere. Od prídavných mien sa tvoria vlastnostné príslovky príponami **-o, -e, -y**. Prípona **-o** je najčastejšia: ľahko, ťažko, slepo, spravodlivo, múdro. Príponou **-e** (dobré, zle, dokonale) sa tvoria príslovky najmä od prídavných mien na **-ný** (pekne, jasne, vďačne), **-itý** (znamenite, svedomite); pri niektorých existujú varianty (chladno/chladne, prísne/prísno, smutne/smutno). Príponou **-y** sa tvoria príslovky od prídavných mien na **-ský** a **-čký**: spoločensky, letecky, nemecky / po nemecky. Príslovky, ktoré vznikli spojením predložky **z** s 2. pádom, sa píšú podľa výslovnosti: sčasti, sčerstva, spamäti, zhora, zdola, zľava.

STUPŇOVANIE Príslovky spôsobu a miery sa stupňujú ako prídavné mená: tuho, tuhšie, najtuhšie. Nepravideľne sa stupňujú príslovky od nepravideľne stupňovaných prídavných mien (pekne – krajšie, dobre – lepšie) a príslovky málo, menej, najmenej; mnoho, viac, viacej – najviac, najviacej; ďaleko, ďalej, najďalej.

PREDLOŽKIE PREPOZÍCIE Neohybný slovný druh, spolu s pádmí podstatných mien, zámen a čísloviek (predložkové väzby) vyjadrujú vzťahy medzi slovami. Predložky sú **prvotné** a **druhotné**. Prvotné predložky sa vyskytujú len ako predložky v predložkových pádoch: **s** 2. **p.** bez, od, od, u, okrem, z, zo; **s** 3. **p.** k, ku, proti, oproti; **so** 4. **p.** cez, pre, skrz; **so** 6. **p.** pri; **so** 7. **p.** s, so. S dvoma pádmí sa spájajú predložky na **-o, -v, -vo, -o** (4. a 6. **p.**), **nad, pred, pod, medzi** (4. a 7. **p.**), s tromi pádmí predložka **za** (2., 4. a 7. **p.**). Druhotné predložky sú zložené (**pomedzi, spomedzi, ponad, ponad**) a prevzaté z iných slovných druhov – tie sa môžu používať aj ako pôvodný slovný druh (**pomocou, prostredníctvom, kvôli, vyše, niže, blízko, okolo, namiesto, končiac**). Porovnajte vyjadrenia: Prešla okolo. – Prešla okolo domu. Predložky sa spájajú so všetkými pádmí okrem 1. a 5. Druhotné predložky sa spájajú najmä s 2. pádom (prostredníctvom pošty, okolo mlyna, niže dediny, namiesto múky).

SPOJKY KONJUNKCIE Neohybný slovný druh. Spájajú vetné členy a vety, vyjadrujú vzťahy medzi nimi. Spojky sú **priradovacie** a **podradovacie**. Priradovacie spojky spájajú rovnocenné vetné členy alebo vety. Vyjadrujú **zlučovanie**: a, i, aj, ani, tiež, **vyučovanie**: alebo, buď, či, alebo – alebo, **odporovanie**: ale, lež, avšak, a, jednako, no, a predsa, **stupňovanie**: ba, toľko, príčinu: však, veď, **dôsledok**: (a) preto, (a) teda, (a) tak, **pripustok**: aj – aj, aj tak. Podradovacie spojky spájajú vety nerovnako platnosti (podradenú vetu s nadradenou) a vyjadrujú vzťah medzi členom nadradenej vety a podradenou vetou. Tieto spojky: že, aby, žeby, ak, keď, keby, pretože, hoci. V prítomnosti podradovacích spojok sa používajú **vzťažné zámená** (ktorý, kto, čo, aký, či) a **zámenné príslovky** (kde, kam, kade, stade, ako, koľko). Pred podradovacie spojky sa vždy kladie čiarka, ak podradená veta nasleduje po inej vete (Zdalo sa mi, že niekto prichádza.).

ČASTICE PARTIKULY Neohybné slová, ktoré vyjadrujú a modifikujú významové odtienky jednotlivých slov alebo celých viet, hovoriaci nimi vyjadruje osobný postoj k situácii alebo výpovedi (Už iba ty si mi chýball Chýba mi iba / ešte / až / len sto korún. Zrejme / Azda / Určite si ma nepochopil.) Ak modifikujú celú vetu, bývajú na jej začiatku, no na rozdiel od spojok neslúžia na spájanie viet do súvetí (Veď tomu všetci dobre rozumieme. Ale)ž sa nezašpiň). Druhotné častice sú prevažne tvary plnovýznamových slovných druhov, no na rozdiel od nich nie sú samostatnými vetnými členmi (Tuším, že pride. očakávam – sloveso Tuším prišiel, asi – častica; Povedal to jednoducho. príslovka – Jednoducho neprišiel. častica).

CITOSLOVIA INTERJEKCIE Neohybné slová, ktorými sa vyjadrujú **city, nálada** a **vôľa** hovoriaceho, **na niečo** sa nimi upozorňuje alebo sa nimi **napodobňujú prírodné zvuky** (ach, och, jaj, joj, bří, fuj, hajs, hijó, píf, hej, hľa, báb, bum, Such, frk, mňau, gá-gá, krá). Citoslovca sa od ostatnej vety oddeľujú čiarkou, niekedy aj výkričníkom (Joj, či ma hlava bolí. – Hééj! Postojte chvíľu!), resp. tvoria samostatné vety (Ach, ach, fuj!).

SKLADBA SYNTAX

Syntax sa zaoberá konštrukciami – skladmi, vetami, súvetiami, syntaktickými vzťahmi medzi vetnými členmi, spôsobmi a prostriedkami ich vyjadrenia. Základnou jednotkou je sklad (syntagma), výstavbovými jednotkami skladov sú vetné členy. Komplexnou jednotkou je veta – abstraktná jednotka jazykového systému, vzorec, na základe ktorého sa tvoria výpovede. Výpoved' je konkrétna realizácia vetného vzorca v reči, v komunikácii. Veta **S – P – O** (subjekt – predikát – objekt) sa v reči vyjadruje rôznymi slovami: Matka píše list. Chlapec recituje báseň. Dravec číha na korisť. Stromy prinášajú ovocie.

VETNÉ ČLENY

Vetným členom môže byť **každé plnovýznamové slovo**. Predložky, spojky a častice sa podieľajú na výstavbe vety podľa svojich funkcií – pomáhajú uvádzať vetné členy do syntaktických a významových vzťahov: vetnými členmi sú výnimočne, a to v pomenovacej funkcii: Od je predložka s 2. pádom. – slovo od je tu podmetom. Osobitné postavenie majú **citostlovca** – nie sú vetnými členmi, ale tvoria samostatné vety – výpovede: Hééj! Au! Bu-bu-bu ..., prípadne sa môžu použiť v prísudku: A žaba čúp do vody. Samostatnú jednočlennú vetu tvoria aj **oslovenia**: Pane! Pomôžte mi! Mama, kedy prídete? Za vetný člen sa nepovažujú **vsuvky**, ktoré sú často jednoslovné a v podobe častice splyávajú s vetou, t. j. zvyčajne sa nevydeľujú osobitným grafickým spôsobom: Povedal samozrejme to isté. Na začiatku alebo na konci vety sa však za nimi alebo pred nimi čiarka zvyčajne píše: Samozrejme, povedal to isté. Povedal to isté, samozrejme. **Holý** vetný člen je **jednoduchý** (jeden tvar jedného podstatného mena, prídavného mena, zámena, číslovky, jedna príslovka, jeden tvar jedného slovesa: písal som, budem písať, písal by som) alebo **zložený** (viac ako jeden slovesný tvar): konštrukcie **sponové sloveso + meno pri menom prísudku**: (chlapec) je veselý; **modálne, limitné** alebo **fázové sloveso + neurčitok** plnovýznamového slovesa: chcem odísť, idem sa zbližniť, začnem pracovať; výrazy **treba, načiť, hodno, nehodno + neurčitok**: treba pomáhať, nehodno pozrieť.

Rozvitý vetný člen je nadradený vetný člen v akejkoľvek funkcii, ktorý je významovo bližšie určený podradeným vetným členom. Matka píše. – holá veta s dvoma holými vetnými členmi. Naša matka teraz píše dlhý list. – rozvitá veta s tromi rozvitými vetnými členmi: podmet matka je rozvitý prívlastkom naša, prísudok píše je rozvitý prívlastkovým určením teraz a predmetom list, predmet list je rozvitý prívlastkom dlhý.

Viacnásobný vetný člen tvoria dva alebo viaceré vetné členy s rovnakou vetnočlenskou funkciou rozvíjajúce ten istý nadradený vetný člen: Matka píše list otcovi a pozdravy celej rodine. – list a pozdravy je viacnásobný predmet k prísudku píše.

Vetné členy nevstupujú do vety ako izolované slová, ale sú medzi nimi vzťahy, na základe ktorých sa dve a dve slová spájajú do skladov, syntagmiem.

SYNTAGMATICKÉ VZŤAHY

Významové vzťahy

Prisudzovanie (prisudzovací sklad, predikatívna syntagma) – vzťah medzi podmetom a prísudkom: jeden člen skladu (prísudok) prisudzuje druhému členu (podmetu) istý dej, stav alebo vlastnosť (Papagáj rozpráva. – papagájovi sa prisudzuje, že rozpráva).

Určovanie (určovací sklad, determinatívna syntagma) – vzťah medzi nadradeným a podradeným vetným členom v akejkoľvek funkcii: jeden vetný člen (nadradený) je významovo bližšie určený alebo doplnený druhým (podradeným) vetným členom (Náš papagáj veľa rozpráva. – podmet papagáj je bližšie určený prívlastkom náš, prísudok rozpráva je bližšie určený prívlastkovým určením veľa); formálne nadradený člen ur. skladu je významovo **určujúci** (náš, veľa), formálne nadradený člen je významovo **určený** (papagáj, rozpráva).

Priradovanie (priradovací sklad, koordinatívna syntagma) – vzťah medzi rovnocennými vetnými členmi, ktoré spolu tvoria viacnásobný vetný člen (Bystrý a pohotový šuhaj. Pieť chleba a koláče.).

Určovanie (determinácia) a priradovanie (koordinácia) sú vzťahy, ktorými sa spájajú nielen vetné členy do syntagiem, ale aj jednoduché vety do súvetia.

Vetné členy sa do skladu (syntagmy) môžu spájať jedným z troch spôsobov podľa toho, aký je medzi nimi vzťah. Významové vzťahy sa vyjadrujú **formálnymi prostriedkami**:

Zhoda – určujúci člen (zhodný prívlastok, zhodný doplnok) sa zhoduje s určovaným nadradeným vetným členom (podstatné meno) v rode, čísle a páde (vysoký strom, vysokého stromu, vysokými stromami); zhoda je aj medzi podmetom a prísudkom, ktoré sa zhodujú v gramatickej osobe (v 3. osobe minulého času aj v rode) a v čísle (ja píšem, ty píšeš, učiteľka diktovala, žiak písal).

Väzba – významovo určovaný člen (sloveso a niektoré prídavné mená, napr. plný, hodný, schopný) vyžaduje od určujúceho člena (predmetu) konkrétny pád (vidieť vodu, plný vody, hovoriť o slovenčine, hovoriť s otcom, dostávať pochvalu, hodný pochvaly).

Prímikovanie – určujúci vetný člen sa spája s určovaným nadradeným vetným členom na základe významu, formálne sa ich vzťah prejavuje iba tesnou blízkosťou (prístavok, nezhodný prívlastok) alebo ustálenou polohou (príslovkové určenia, nezhodný doplnok): strecha domu, cesta z domu; dlho spievať, veľmi starý, veľmi vysoko.

HLAVNÉ VETNÉ ČLENY

Každú dvojičennú vetu podľa zloženia delíme na dve časti: **podmetovú a prísudkovú časť**. V podmetovej časti sa vyjadruje činiteľ deja, nositeľ stavu alebo vlastnosti, v prísudkovej časti sa podmetu prísudzuje nejaký dej, stav alebo vlastnosť.

Podmet (subjekt) je zvyčajne v **1. páde**. Podmetom býva **podstatné meno** (Chlapci sa hrajú.), **zámeno** (Každý mŕi to hovori.), **prídavné meno** (Nemý hovori posunkami.), **číslovka** (Štyria prišli neskoro.), **neurčitú slovesnú tvary** (Fajčíť je zakázané.), **Osobné zámeno** sa ako podmet v slovenčine obvyčajne nevyjadruje (Sedíme a počúvame.). Vety s **nevyjadreným podmetom** sú dvojičenné, lebo podmet je známy a dá sa pomenovať podľa tvaru slovesa: (my) Sedíme a (my) počúvame. Na podmet sa pýtame otázkou zostavenou z prísudku a pádovej otázky kto? čo?: Pozorovateľ všetko vidí. (kto vidí? pozorovateľ = podmet).

Prísudok (predikát) môže byť slovesný alebo menný. **Slovesný prísudok** je vyjadrený jednoduchým tvarom plnovýznamového slovesa (píšem, písal som, budem písať) alebo je zložený z určitého tvaru pomocného slovesa a neurčitku plnovýznamového slovesa (musím sa učiť, začíname čítať). **Menný prísudok** sa vyjadruje určitým tvarom sponového slovesa byť v spojení s podstatným menom, prídavným menom, zámenom, číslovkou alebo príslovkou: Chlapci sú huncúti. Dunaj je veľký. Táto kniha je moja. To je zle. Na prísudok sa pýtame: čo robí podmet? čo sa deje s podmetom? aký je podmet?: Bociany leteli do ďalekých krajín. (čo robili bociany? leteli = prísudok); Naše jabĺčka sú znamenité. (aké sú jabĺčka? sú znamenité = prísudok). Prísudok sa zhoduje s podmetom v osobe, čísle, a ak je to možné, i v rode.

Vetný základ (fundament) je jediným hlavným vetným členom jednočlennej vety. **Môže byť slovesný** (určitý neosobný tvar slovesa: Prší. Mrazi ma. Ide sa mi dobre. V zámku straší.; neos. tvar pomoc. slovesa + neurčitku plnovýznam. slovesa: Začína sa o tom hovoriť. Zajtra má snežiť.; neos. tvar sponového slovesa + vetná príslovka + neurčitku plnovýznam. slovesa: Bude treba napísať túto úlohu.; v prít. čase sa spona vynesáva: Treba nám už ísť.) a **menný** (všetky slovné druhy okrem určitých slovesných tvarov: Knihkupectvo. Skvelí! Áno. Héj!).

ROZVÍJACIE VETNÉ ČLENY

Podstatné meno možno rozvíjať prívlastkom, sloveso sa rozvíja predmetom a príslovkovým určením. Prístavok a doplnok rozvíjajú súčasne podstatné meno aj sloveso v prísudku. Každý rozvíjajúci vetný člen okrem prístavku tvorí so svojim nadradeným členom určovací sklad.

Predmet (objekt) Rozvíja slovesá alebo prídavné mená – tie predmetu určujú, v akom páde má byť: kupovať zeleninu (4. p.), verný oštieň (3. p.). Predmet sa vyjadruje podst. menom, príd. menom, zámenom, číslovkou (ošetriť choreho, hovoriť o tebe, vidím dvoch) aj neurčitkom slovesa (túžila prísť). Pýtame sa naň pádovými otázkami: koho ošetriť? – ošetriť choreho.

Prívlastok (atribút) Blížšie určuje podstatné meno alebo iné slovo v úlohe podstatného mena. Prívlastok, ktorý sa zhoduje v páde (a obvyčajne aj v čísle a rode) s nadradeným podstatným menom, je **zhodný prívlastok** (novému domu, v novom dome). Vyjadruje sa prídavným menom, zámenom, číslovkou, slovesnými prídastami (tento nápis, prvá otáčka, vyznamenaný žiak, tripiaca matka). Prívlastok, ktorý je v inom páde ako nadradené podstatné meno a nemení svoj tvar podľa neho, sa nazýva **nezhodný prívlastok** (strecha domu, na streche domu). Nezhodný prívlastok sa vyjadruje pádom podstatného mena, prípadne príslovkou (smiech ľudí, čaj s citrónom, lavička v parku, lavička vľavo). Na prívlastok sa pýtame opytovacími zámenami ktorý, aký, či a nadradeným podstatným menom: zdravý národ (aký národ? zdravý = zhodný prívlastok); krik detí (aký krik? detí = nezhodný prívlastok).

Osobitný typ zhodného prívlastku vyjadrený podstatným menom (obvyčajne rozvíjajúcim), sa nazýva **prístavok** (apozícia). Keď sa píše za podstatným menom, oddeľuje sa čiarkou: Martin Kukučín, známy slovenský spisovateľ, bol lekár.

Doplnok Blížšie určuje súčasne alebo podmet a prísudok, alebo predmet a prísudok (sloveso v prísudku je plnovýznamové): Jožo prišiel urazený. (prišiel a bol urazený = podmetový doplnok) Maca našli mriteho. (našli ho a bol mritevý = predmetový doplnok).

Príslovkové určenie (adverbiálne) Rozvíja najčastejšie sloveso, niekedy aj prídavné meno a príslovku. Vyjadruje väčšie alebo vnútorné okolnosti a kvalitu nadradeného vetného člena: **miesto** (v práci, na ulici), **čas** (včera, v lete), **spôsob** (po slovensky, veselo), **príčinu** (od hnevu, pre chorobu; ísť po lekára, na nákup), **podmienku a prístupku** (pod dozorom, s pomocou; napriek zákazku). Príslovkové určenia spôsobu vyjadrujú aj mieru (veľmi), zreteľ (pôvodom, povahovo), nástroj a prostriedok (nožnicami; vlakom). Funkciu príslovkového určenia plnia príslovky, podstatné mená, slovesné neurčitky a prechodníky. Pýtame sa na ne otázkami ako na príslovky: kde, kedy, prečo, načo, ako, koľko, čím.

VETA

Veta je samostatná predikatívna jednotka s relatívne uceleným obsahom, spravida so správnou významovou a gramatickou stavbou, vo výpovedi modálne stvrámená a intonačne uzavretá.

a) Samostatná predikatívna jednotka. Základom, jadrom vety je vetotvorný vzťah (predikácia) medzi hlavnými vetnými členmi: podmetom a prísudkom. Samostatnými jednotkami bývajú aj vety bez tohto vzťahu: jednočlenné vety, ktorých jadro je nerozčlenené, tvorí ho vetný základ (slovesný alebo menný). Okrem menných jednočlenných viet všetky ostatné konštrukcie určujeme ako samostatné vety vtedy, ak sa v nich nachádza určitý slovesný tvar.

b) Relatívne ucelený obsah. Na otázku: Čo robí matka? môžeme odpovedať: Píše. Ak poznáme situáciu, môže nám táto odpoveď stačiť. Bez kontextu je však veta Píše. neúplná. Sloveso písať vyžaduje pomenovať autora písania a niekedy aj to, čo sa píše: Matka píše list. Aj táto veta je však len relatívne úplná. Skutočnosť býva komplexnejšia a treba ju širšie opísať: Naša dobrá matka v každej voľnej chvíli – a nemá ich veľa, lebo sa chce dobre postarať o všetky svoje štyri deti – sedí v kuchyni a píše list nášmu otcovi, ktorý kdesi v ďalekej cudzine zarába peniaze na spoločnú živobytie.

c) Správna významová a gramatická stavba. Vetné členy sa skladajú do syntagiem ako slová s istým významom a ako gramatické tvary. Slová otec, syn, ísť, les majú významy, ktoré sa môžu spojiť do vety v príslušných tvaroch: Otec so synom išli do lesa. Veta Vlaková ryba zo Sahary spieva strapaté diamanty na Mesiaci. Je síce gramaticky správna, sú v nej správne tvary, ale významy jednotlivých slov sa nedajú spojiť do zmysluplnej výpovede.

d) Modálna stvrámenosť. Hovoriaci každú výpoveď formuluje z hľadiska istého postoja ku skutočnosti ako oznámenie, otázku, rozkaz alebo želanie. Formálne prostriedky na modálne stvrámenie výpovede sú tvary slovesa (oznamovací, rozkazovací, podmienovací spôsob), čiastice a intonácia.

e) Intonačná uzavretosť. Okrem prítomnosti určitého slovesného tvaru alebo menného vetného základu určujeme vetnú konštrukciu aj na základe grafických znakov: počiatočné veľké písmeno, koncová interpunkcia. Každý typ vety z hľadiska možnosti je graficky inak ukončený = v reči inak intonačne stvrámený. Označenia, doplnňovacie otázky, rozkazy a želania majú **klesavú intonáciu**, zisťovacia otázka má **stúpavú intonáciu**.

TPY VETY

Podľa členitosti gramatického jadra: **jednočlenné** (vetný základ: Prší.) a **dvojičenné vety** (podmet a prísudok: Otec prišiel.).

Podľa zložitosti vyjadrenej myšlienky: **jednoduché** (jedna veta, holá alebo rozvíta: Prší. Hoda prší už od rána. Otec prišiel. Náš otec prišiel včera.) a **zložené vety** (= **súvetia**): Náš otec prišiel včera, keď tak strašne pršalo, a celý večer nám rozprával, čo zažil.).

Podľa postojevej modálnosti:

Oznamovacie vety – niečo sa tvrdí alebo oznamuje (Bolo po daždi.).

Opytovacie vety – vyjadrujú otázky. **Zisťovacími otázkami** sa pýtame, či to, čo hovoríme, je správne, či to platí alebo nie: Táto rieka je Dunaj? Ideme dobre? **Doplnňovacími otázkami** sa pýtame na nejakú neznámú okolnosť alebo vec: Ako sa volá táto rieka? Kadiaľ máme ísť?

Rozkazovacie vety – vyjadrujú rozkaz, príkaz, zákaz: Sadnite si! Sadneš si už?! Nedotýkaj sa toho! **Želacie vety** – takisto obsahujú výzvu, aby sa niečo stalo alebo nestalo, ale na rozdiel od rozkazovacích viet nemajú konkrétneho vykonávateľa. Hovoriaci vyjadruje vôľu zmiešanú s citom, a to vo forme pozdravov, kľatieb, zaklínania. Želacie vety sú často uvedené čiastkami kievž, bárs, bodaj, aby: Bodaj vás, aby vás pečená hus kopl! Bárs by si mal pravdu!

Osobitným modálnym typom nie sú **zvolacie vety** – zvolaciú intonáciu môže mať aj oznámenie, aj rozkaz, ba aj otázka: Čo ho sme sa to dožili?!

Podľa toho, či sa obsah vety popiera alebo nie: **kladné a záporné vety**. Vo vete sa zápor vyjadruje na slovesnom prísudku, ktorý nadobúda záporný tvar pomocou čiastice **ne-**; píšeme ju spolu so slovesom ako jedno slovo: Neutekaj! Nejdeme domov!

SÚVETIE

Podľa počtu viet: **jednoduché** a **zložené** súvetia.

Podľa typu vzťahu medzi vetami: **podradovacie** a **priradovacie** súvetia.

PRIRAĐOVACIE SÚVETIE (parataxa) Spojenie dvoch rovnocenných viet do jedného významového celku, pričom ani jedna veta nie je podradená druhej a nevyjadruje vetný člen nijakej nadradenej vety.

Zlučovacie súvetie – dve rovnocenné vety sa k sebe priradujú zlučovacími spojkami a, i, tiež, aj, ani, potom alebo dvojičkami spájajúcimi výrazov: i – i, aj – aj, jednak – jednak, ako – tak, ani – ani, najprv – potom: Najprv práca, potom pláca. Pri použití dvoch alebo viacerých zlučovacích spojok sa pred druhou a každou ďalšou spojkou píše čiarka: Aj otec, aj mama, aj celá naša rodina sme s tým súhlasili. V súvetí so záporom sa miesto spojky a používa spojka ani: Neprišiel ani nezavolať.

Stupňovacie súvetie – druhá veta je svojím obsahom dôležitejšia ako prvá, čo formálne vyjadrujú spojky a spájacie výrazy: i, nielen, ale aj, ba, dokonca, a navyše: Cudzinka otázka neprekvapila, ba potesil sa. Bolo to nielen príjemné stretnutie, ale mali sme z neho aj úžitok.

Odporovacie súvetie – obsah druhej vety popiera obsah prvej vety, odporuje mu. Spojky ale, no, len, iba: Prišiel, ale neostal dlho. Pred odporovacou spojkou a sa píše čiarka: Sľúbil, a neurobil to.

Vylučovacie súvetie – obsah viet sa navzájom vylučuje. Spojky a spájacie výrazy alebo, či, či – či, buď – alebo, alebo – alebo: Spite, či ste hore?

Dôsledkové súvetie – nepravé priradovacie súvetie, v ktorom sa v prvej vete vyslovuje príčina a v druhej vete dôsledok. Spojky a spájacie výrazy preto, teda, tak, nuž, a teda, a tak: Nevideli sme dobre na cestu, preto sme si svietili baterkou.

Prírodné súvetie – nepravé priradovacie súvetie, v ktorom druhá veta vysvetľuje obsah prvej vety. Spojky veď, však, totiž, čiže: Musím kráčať pomaly, veď som chorý.

Prípustkové súvetie – nepravé priradovacie súvetie, v ktorom prvá veta vyjadruje okolnosť nepríaznivú pre realizáciu druhej vety, no dej druhej vety je napriek tomu prípustný. Spojky a spájacie výrazy a predsa, a jednak, aj – aj: Málo jedol, a predsa ešte mal dosť sily.

PODRAĐOVACIE SÚVETIE (hypotaxa) Spojenie dvoch nerovnocenných viet do jedného významového celku, pričom jedna veta (vedľajšia) je podradená druhej (hlavnej) a vyjadruje chýbajúci vetný člen nadradenej vety, resp. rozvíja niektorý z členov hlavnej vety.

Podmetová veta – vyjadruje podmet nadradenej vety, na ktorý môže, ale nemusí poukazovať t-ové odkazovacie zámeno: Kto sa víka bojí, (ten) nech nejde do hory. Mrzí ma (to), čo som ti povedal. K nadradenej vete sa pripája spojkami že, aby, či alebo vzťažnými zámenami kto, čo, ktorý. Pýtame sa otázkou 1. pádu: kto, čo ma mrzí? toto = čo som ti povedal.

Prísudková veta – vyjadruje mennú časť prísudku nadradenej vety. V nadradenej vete je podmet a určitý tvar sponového slovesa; na mennú časť zvyčajne odkazuje t-ové zámeno: Jánošík bol taký, že ho ani desať chlapov nepremohlo. (slovesno-menný prísudok jednoduché vety by znel: Jánošík bol silný.) V prísluviach a porekadkách sa sponové sloveso vynesáva, nadradená (i podradená) veta je eliptická: Aký (je) pán, taký (je) kram. K nadradenej vete sa pripája spojkami že, aby, zámenami aký, kto.

Vetnozkladová veta – vyjadruje mennú časť vetného základu nadradenej vety, v ktorej je iba určitý tvar sponového slovesa, prípadne t-ové zámeno: Bolo mi tak, ako keby som umieral. (= Bolo mi zle.). Spojky: že, aby, tvary zámena ako.

Predmetová veta – vyjadruje predmet k slovesu, príp. predmetovému prídavnému menu nadradenej vety: Strýko ti odkazuje, aby si sa zberal. Pýtame sa pádovými otázkami ako na predmet; podradená veta je uvedená spojkami že, čo, aby, zámenami ktorý, kedy, kde: Povedz mi, kedy prídješ.

Príslovková veta – vyjadruje okolnosti deja nadradenej vety, prípadne okolnosti celej vety v tom istom významovom rozsahu ako príslovkové určenia, t. j. miesto, čas, spôsob, príčina a pod.: Prišli tam, kde ich čakali. Prišli hneď, ako mohli. Prišli tak, ako sme im kázali. Prišli, lebo sme sa dohodli. Pýtame sa otázkami ako na príslovky: podradená veta je uvedená spojkami hoci, lebo, aby, že, pretože, čo a príslovkovými zámenami.

Prívlastková veta – vyjadruje prívlastok k (nejakému) podstatnému menu nadradenej vety, ktorý zvyčajne stojí tesne pred prívlastkovou vetou: Prišli na miesta, ktoré dobre poznali. Napád, aby im pomohli, sa hneď ujal. Spojky aby, že a vzťažné zámená ktorý, aký.

Doplnková veta – vyjadruje doplnok nadradenej vety, najčastejšie predmetový. V nadradenej vete bývajú slovesá zmyslovoho vnímania, záznamovania, slovesá vyjadrujúce duševné procesy: Videli sme / Fotografovali sme / Pamätali sme si Durka, ako sedí celý napaprčený.

ZLOŽENÉ SÚVETIE

Je zložené z viac ako dvoch viet. Podľa vzťahu medzi vetami sú zložené súvetia:

① s **vylučne priradovacími vzťahmi** Prišiel a chcel nám pomôcť, ale už sme mali všetko hotové a práve sme odchádzali.

② s **jednou hlavnou (nadradenou) vetou**, na ktorú sú **podradovacími vzťahmi** naviazané aspoň dve podradené vety: Myslime si, že nebol veľmi druhým študentom, že mal rád samotu, ktorej dával prednosť pred hlučnými akciami spolužiakov.

③ s **kombinovanými, priradovacími aj podradovacími vzťahmi**, v ktorých môže byť tá istá veta podradená jednej vete a nadradená druhej vete: Poznali sme ich, až keď prišli bližšie, ale stále sme im nevideli dobre do tváří, lebo mali veľké klobúky, ktoré ich chránili pred nepríjemným slnkom, ba ochraňovali ich aj pred nepríjemnými pohľadmi.

© HOLMAN nakladateľstvá, Na Hájkú 210, 180 00 Praha 8, 2000; 1. vydanie; autorka: Mgr. Marta Julišová
laktovarov: PhDr. Mra Nábělková, CSc., PhDr. Mária Šimková Kopírovanie je porušením autorského zákona. ISBN 80-85848-06-6
www.holmanpublishing.com e-mail: info@holmanpublishing.com